

TRI THỨC BẢN ĐỊA SỬ DỤNG CÂY THUỐC CỦA CỘNG ĐỒNG DÂN TỘC THIỂU SỐ TẠI XÃ CHÂN SƠN, HUYỆN YÊN SƠN, TỈNH TUYỀN QUANG

Nguyễn Thị Thu Hiền^{1,*}, Trịnh Đình Khả¹, Bùi Thị Hoài Thương²

¹Trường Đại học Thủy lợi, Hà Nội

²Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên

TÓM TẮT

Nghiên cứu này được tiến hành nhằm đánh giá kinh nghiệm sử dụng nguồn tài nguyên cây thuốc của cộng đồng dân tộc thiểu số Dao, Cao Lan tại xã Chân Sơn, huyện Yên Sơn, tỉnh Tuyên Quang. Các phương pháp sử dụng gồm có: Điều tra cộng đồng, thu thập mẫu vật, định danh tên loài, đánh giá tính đa dạng nguồn tài nguyên cây thuốc, đánh giá mức độ nguy cấp của các loài cây thuốc. Kết quả nghiên cứu bước đầu đã xác định được 123 loài cây thuốc thuộc 113 chi, 69 họ được cộng đồng dân tộc ở khu vực nghiên cứu sử dụng trong phòng và chữa bệnh cho người dân. Cây thuốc thuộc 7 dạng sống chính gồm: thân thảo, cây bụi, dây leo, cây gỗ nhỏ, cây gỗ lớn, cây gỗ trung bình, cây ký sinh và bán ký sinh. Cây thuốc thường phân bố ở 4 môi trường sống như: xung quanh làng xóm, làng bản, vườn; rừng; đồi và ven sông. Trong các bộ phận được sử dụng làm thuốc thì bộ phận lá, thân và cả cây được sử dụng nhiều nhất. Nghiên cứu đã xác định được 18 nhóm bệnh được chữa trị bằng kinh nghiệm sử dụng cây thuốc của cộng đồng dân tộc Dao và Cao Lan tại khu vực nghiên cứu, trong đó có 4 nhóm bệnh chiếm tỷ lệ cao nhất là: bệnh đường tiết niệu, bệnh xương khớp, hệ vận động, bệnh về đường tiêu hóa và thuốc bổ. Đã xác định được danh lục 11 loài cây thuốc có giá trị bảo tồn tại khu vực nghiên cứu và chiếm 8,94% so với tổng số loài ghi nhận được.

Từ khóa: Cây thuốc, Chân Sơn, tri thức bản địa, Yên Sơn

Indigenous knowledge using medicinal plants of ethnic minority communities in Chan Son commune, Yen Son district, Tuyen Quang province

This study was conducted to assess the experience of medicinal plant resources of Dao and Cao Lan ethnic minority communities in Chan Son commune, Yen Son district, Tuyen Quang province. The methods used including community survey, specimen collection, identification of the species name, assessment of the diversity of medicinal plant resources, assessment of the endangered level of medicinal plant species. The results of the research have identified initially 123 species of medicinal plants of 113 genera and 69 families which the Dao and Cao Lan ethnic minority communities have used for diseases prevention and treatment. There are 7 main life forms of the medicinal plants: herbaceous, shrubs, vines, small wood trees, large wood trees, moderate wood trees, parasitic trees, and semi-parasitic trees. Medicinal plants are usually distributed in 4 habitats such as: around the villages, gardens; forest; hills, and riverside. Among the parts used as medicine, the leaves, stems and whole plants are used the most. The results show that there are 18 groups of diseases that could be cured by the experience of using medicinal plants of Dao and Cao Lan ethnic minority communities in the study area, of which 4 groups of diseases occupy the highest rate: urinary tract disease, diseases of joints and motor system and tonic. A list of 11 medicinal plant species with conservation value has been identified in the study area and accounts for 8.94% of the total species.

Keywords: Chan Son Commune, indigenous knowledge, medicinal plants, Yen Son district